

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

ČETVRTO ODELJENJE

PREDMET
FILIPS protiv UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

(Predstavke br. 41087/98)

PRESUDA

STRAZBUR
5. juli 2001. godine

PRAVNOSNAŽNA
12. decembar 2001. godine

Presuda prevedena na srpski jezik u okviru zajedničkog projekta Evropske unije i Saveta Evrope „Oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim delom u Srbiji”.

U predmetu Filips protiv Ujedinjenog Kraljevstva,

Evropski sud za ljudska prava (Četvrto Odeljenje), zasedajući u Veću u čijem sastavu su bili:

g. G. RES (*RESS*), *Predsednik*,
g. A. PASTOR RIDRUEHO (*PASTOR RIDRUEJO*),
g. J. MAKARČUK (*MAKARCZYK*),
Ser Nikolas BRACA (*SIR NICOLAS BRATZA*),
g. V. BUTKJEVIĆ (*BUTKEVYCH*),
gđa. M. VAJIĆ,
g. J. HEDIGAN, *sudije*, i
g. V. BERGER, *Sekretar*,

Nakon rasprave na sednicama zatvorenim za javnost, 8. februara i 14. juna 2001. godine,

Donosi sledeću presudu koja je usvojena poslednjeg pomenutog datuma:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 41087/98) protiv Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske, koju je, shodno nekadašnjem članu 25 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: „Konvencija”) Evropskoj komisiji za ljudska prava (u daljem tekstu: „Komisija”) podneo britanski državljanin, gospodin Stiven Filips (*Steven Phillips*) (u daljem tekstu: „podnosilac predstavke”), 20. aprila 1998. godine.

2. Podnosioca predstavke zastupao je g. R. Džejms (*R. James*), pravni savetnik u Njuportu, Gvent i g. R. Pirs Vitli (*R. Pears Wheatley*), advokat u Londonu. Državu Ujedinjeno Kraljevstvo (u daljem tekstu: „Država”) zastupao je njen zastupnik, gđa H. Fildsend (*H. Fildsend*) iz Ministarstva inostranih poslova.

3. Podnosilac predstavke između ostalog tvrdi da zakonom predviđena pretpostavka na osnovu koje je sud izdao nalog za trajno oduzimanje posle donošenja osuđujuće presude za krivično delo u vezi sa opojnim drogama, predstavlja povredu njegovog prava na pretpostavku nevinosti, shodno stavu 2 člana 6 Konvencije.

4. Predstavka je prosleđena Sudu 1. novembra 1998. godine, kada je Protokol br. 11 uz Konvenciju stupio na snagu (stav 2 člana 5 Protokola br. 11).

5. Predstavka je dodeljena Četvrtom odeljenju Suda (stav 1 pravila 52 Poslovnika Suda). Predstavka je 30. novembra 2000. godine proglašena delimično prihvatljivom.

[*Napomena Sekretarijata. Odluka Suda se može dobiti u Sekretarijatu.*]

6. Podnosilac predstavke i Država su podneli komentare o meritumu (stav 1 pravila 59).

7. Javna rasprava je održana u Sudu u Strazburu, 8. februara 2001. godine (stav 2 pravila 59).

Pred Sudom su nastupali:

(a) *U ime Države*

gđa H. FIELDSSEND (*FIELDSSEND*),
iz Ministarstva inostranih poslova,

u svojstvu *Zastupnika*,

g. D. PERI (*PERRY*),

u svojstvu *advokata*,

gđa M. DAJSON (*DYSON*),
iz Ministarstva unutrašnjih poslova,

g. P. VALANS (*VALLANCE*),
iz Ministarstva unutrašnjih poslova,

u svojstvu *savetnika*;

(b) *U ime podnosioca predstavke*,

g. R. PIRS VITLI (*PEARSE WHEATLEY*),
g. J. ČANDARANA (*CHANDARANA*),
g. R DŽEJMS (*JAMES*),

u svojstvu *advokata*,
u svojstvu *mlađeg advokata*,
u svojstvu *pravnog savetnika*.

Sudu su se obratili g. Pirs Vitli i g. Peri.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

8. Prvostepeni sud u Njuportu je 27. juna 1996. godine osudio podnosioca predstavke za to što je bio umešan u prenošenje velike količine kanabisove smole u novembru 1995. godine, što je u suprotnosti sa članom 170(2) Zakona o upravljanju naplatom carina i akciza iz 1979. godine. On je 12. jula 1996. godine osuđen na devet godina zatvora za krivično delo koje je počinio. Podnosilac predstavke je i ranije osuđivan, ali nikada za krivična dela u vezi sa opojnim drogama.

9. Shodno članu 2 Zakona o nezakonitoj trgovini opojnim drogama iz 1994. godine sprovedena je istraga o imovini podnosioca predstavke (u daljem tekstu: „Zakon iz 1994. godine”, vidi dole u tekstu).

Službeno lice zaduženo za finansijsku istragu u vezi s trgovinom opojnim drogama koga je imenovala Uprava carina je 15. maja 1996. godine obavestio advokate podnosioca predstavke o tome da on vrši istragu finansijskog poslovanja njihovog klijenta i da želi da sa njim razgovara kako bi sudu pomogao prilikom utvrđivanja da li je podnosilac predstavke stekao korist od trgovine drogom. Podnosilac predstavke je odbio razgovor.

10. Službeno lice zaduženo za finansijsku istragu je pripremio pisanu izjavu, shodno članu 11 Zakona iz 1994. godine, koja je uručena podnosiocu predstavke i zavedena u sudu.

U toj pisanoj izjavi, službeno lice zaduženo za finansijsku istragu u vezi s trgovinom opojnim drogama je primetilo da podnosilac predstavke nije prijavio izvor primanja koji podleže oporezivanju, iako je on registrovan kao vlasnik kuće koja je pretvorena u četiri stana iz koje je započeo svoju preduzetničku delatnost pružanja pansionerskih usluga u decembru 1991. godine. Ispitivanjem računa u štedionici koji je pripadao podnosiocu predstavke utvrđeno je da je bilo gotovinskih i čekovnih uplata u periodu između avgusta 1994. godine i novembra 1995. godine u iznosu od preko 17.000 funti sterlinga (GBP), za koje je službeno lice zaduženo za finansijsku istragu ukazalo da je to iznos koji predstavlja prihod od izdavanja četiri stana. Otkriveno je da je u julu 1992. godine podnosilac predstavke postao poslovođa prodavnice za prodaju novina i različite sitne robe, čiji su isključivi osnivači bili njegovi roditelji i da je on u septembru 1992. godine kupio prodavnicu za iznos od 28.493,25 funti sterlinga, od kojih je 12.200 funti sterlinga isplaćeno u gotovini. On je bio registrovan i kao vlasnik pet automobila čija se vrednost procenjuje na oko 15.000 funti sterlinga i otkriveno je da je potrošio 2.000 funti sterlinga na automobil „BMW 520i” u oktobru 1995. godine i oko 88.400 funti sterlinga na troškove u vezi sa ilegalnim uvozom kanabisa u novembru 1995. godine (za šta je i osuđen). Službeno lice zaduženo za finansijsku istragu zaključio je da je podnosilac predstavke stekao imovinsku korist od trgovine opojnim drogama i da je ukupan iznos te imovinske koristi 117.838,27 funti sterlinga.

U vezi s stvarnom imovinom podnosioca predstavke, službeno lice zaduženo za finansijsku istragu je primetilo:

„Vrednost Filipsove stvari imovine je najverovatnije poznata samo optuženom pa smatram da je opravdano pretpostaviti da će svaki uspešan trgovac opojnim drogama (u onoj meri u kojoj je to i optuženi) preduzeti mere da se osigura, koliko on to može, da prikrije imovinsku korist od svog zanata tako da joj se ne može ući u trag. U takve primere spada i to što on uvek obavlja poslovne transakcije u gotovini, da ne vodi bilo kakvu evidenciju, i da su neka imovinska sredstva, kao na primer automobil „BMW 520i”, registrovana pod tuđim imenom.”

11. Kao odgovor na to, podnosilac predstavke je podneo pisani odgovor u kome je poricao da je stekao imovinsku korist od trgovine opojnim drogama. Objasnio je da je u periodu između 1990. i 1991. godine bio osuđen za krađu automobila i da je morao da plati 25.000 funti sterlinga osiguravajućem društvu koje je obeštetilo oštećene. Tvrdio je da je kuću prodao za iznos od 50.000 funti sterlinga izvesnom licu X kako bi se rešio dugova a da je preostalih 12.000 funti sterlinga od prodaje kuće iskoristio za kupovinu objekta svojim roditeljima, u kome bi bila smeštena prodavnica novina i razne sitne robe, budući da je i njima dugovao novac. Poricao je da je vlasnik bilo kog dela prodavnice za prodaju novina i razne sitne robe. Kada je u aprilu 1994. godine pušten iz zatvora počeo je da trguje telefonima; otuda onih 17.000 funti sterlinga koji su pronađeni na njegovom računu u štedionici. Poricao je da poseduje automobile koji su registrovani na njegovo ime, tvrdeći, čas ovo čas ono: da je svaki automobil kupljen i prodat za nekog prijatelja ili da je bio ukraden bez polise osiguranja. Na kraju, tvrdio je da je jedina imovina koju on poseduje 200 funti sterlinga, koji se

nalaze na njegovom računu u štedionici kao i oprema u garaži koju on iznajmljuje od lokalnih organa vlasti. Podnosilac predstavke je podneo dokaze u vidu dokumenata i izjava svedoka datih pod zakletvom u prilog njegovoj tvrdnji da više nije vlasnik kuće.

12. Službeno lice zaduženo za finansijsku istragu je podnelo drugu izjavu, u skladu sa članom 11(1) Zakona iz 1994. godine. Naveo je, između ostalog, da je podnosilac predstavke još uvek vlasnik kuće i da prenos apsolutnih prava na lice X nikada nije izvršen.

13. Podnosilac predstavke je prilikom rasprave tokom postupka za trajno oduzimanje pred prvostepenim sudom, svedočio i saslušani su svedoci na njegov predlog. Sudija je prilikom donošenja presude 24. decembra 1996. godine, primetio:

„Na tužilaštvu je da utvrdi, naravno na osnovu veće verovatnoće, da je podnosilac predstavke stekao imovinsku korist od trgovine opojnim drogama, to jest da je primio neku isplatu ili nadoknadu u vezi s trgovinom opojnim drogama. Ovde takvih dokaza nema, pa tužilac od mene zahteva da primenim pretpostavke, shodno članu 4(3) Zakona, naime: (a) da je on imovinu, koju je posedovao od kada je osuđen i imovinu koja je na njega preneti posle 18. novembra 1989. godine, tačan datum, primio kao vrstu stečene imovinske koristi; (b) da su svi njegovi troškovi od 1989. godine pokriveni iz uplata koje je primao u vezi s trgovinom opojnim drogama koju je obavljao. Ja moram tako da postupim, osim ako on ne dokaže, na osnovu veće verovatnoće, da je ova pretpostavka netačna ili ako se ja uverim da postoji velika opasnost od nepravdičnosti ako se ta pretpostavka primeni.”

Sudija je izjavio da prilikom pokušaja opovrgavanja pretpostavki i pobijanja tužiočevih tvrdnji, podnosilac predstavke nije preduzeo očigledne, uobičajene i jednostavne korake koji bi sigurno bili preduzeti da je njegova verzija činjeničnog stanja istinita. Na primer, umesto da za svedoke pozove navodnog kupca njegove kuće, izvesno lice X, kao i druge osobe za koje je tvrdio da su u njihovo ime prodavali i kupovali vozila, podnosilac predstavke je, kao svedoke, predložio svog oca, svog advokata i sebe samoga.

14. Sudija je zaključio da su tvrdnje tužilaštva da je podnosilac predstavke i dalje vlasnik kuće istinite, a da je navodna kupovna cena u iznosu od 50.000 funti sterlinga za kuću, u stvari imovinska korist stečena od trgovine opojnim drogama. Sudija je naveo:

„Pretpostavka koju treba primeniti je očigledna, a optuženi nije pokazao da je ona pogrešna niti da postoji opasnost od nanošenja nepravde.

Postoje realni pokazatelji, na osnovu građanskog standarda dokazivanja, da je lice [X] saučesnik u krivičnom delu za koje je podnosilac predstavke osuđen. Zajedno su putovali na Jamajku otprilike u vreme kada je trebalo da budu postignuti dogovori oko pošiljke tovara kompresovanog biljnog kanabisa. Mobilni telefon, koji je bio glavna karika u dogovoru za prevoz opojne droge, registrovan je na lice [X]. Isto kao što ni porota nije verovala g. Filipisu, ni ja mu ne verujem. Po mom mišljenju, ta okolnost je samo poslužila kao sredstvo izgovora, kojim bi se objasnio transfer novca, što bi se i očekivalo od osobe koja pokušava da prikrije imovinsku korist stečenu od trgovine opojnom drogom. To je jedan naizgled običan, formalan, komercijalni prenos prava svojine, koji je valjano obavljen preko advokata na uobičajen način, ali koji nikada nije okončan i prema mojoj oceni to je bila varka, te smatram da je imovina... još uvek u svojnini optuženog...”

15. Tužilaštvo je tvrdilo da je podnosilac predstavke primio od lica X dodatnih 28.000 funti sterlinga u gotovini. Podnosilac predstavke je priznao da je primio ovaj novac, ali je tvrdio da je lice X samo unovčilo ček koji je izdao otac podnosioca, da bi otkupio udeo u porodičnom biznisu koji je pripadao podnosiocu predstavke za ukupnu sumu od 50.000 funti sterlinga. U vezi sa tom transakcijom sudija je primetio:

„Uopšte nisam dobio neko razumno objašnjenje u vezi s učešćem lica [X] u unovčavanju tog čeka, pa mislim da je nemoguće pronaći neko razumno objašnjenje u čitavoj priči, osim da taj ček uopšte nije bio unovčen, već da je to bila najobičnija isplata. To je dovelo do toga da ja ne samo da ne verujem podnosiocu predstavke, nego ni njegovom ocu – smatram da je lojalnost porodici nadjačala njegovu iskrenost.

Iako sada optuženi nema neki formalni interes u vezi s preostalim prostorijama prodavnice odakle se vodi porodični biznis, ne prihvatam njegove tvrdnje i tvrdnje njegovog oca da on više nema nikakvog udela u tom biznisu. Kupovina udela u poslovnim aktivnostima u iznosu od 50.000 funti sterlinga, bez bilo kakve prateće dokumentacije, čak mi se i među članovima porodice čini neverovatnom. Dakle, na osnovu veće verovatnoće, to je naprosto način kojim bi se prikrilo pravi razlog za vršenje isplate od strane lica [X] optuženom u iznosu od 28.000 funti sterlinga, što bi značilo da se radilo o isplati za posao u vezi s trgovinom opojnom drogom.”

16. U vezi s transakcijama podnosioca predstavke koje se odnose na automobile sudija je primetio:

„Prihvatanjem njegove najniže procene tih iznosa koje je isplatio u gotovini, došlo se do ukupnog iznosa od 11.400 funti sterlinga. Optuženi je poroti rekao da on uvek koristi gotovinu prilikom obavljanja ne samo ovih već svih finansijskih transakcija i poroti se predstavio kao maher u raznim poslovima, koji se u jednom trenutku bio specijalizovao za promet automobila, a nedavno i mobilnih telefona, kao i da je on čovek koji bi se prihvatio trgovine bilo čime ako je to profitabilno. Izjavio je da uopšte ne vodi evidenciju. On prihvata i tvrdi da se trgovinom kolima bavio i na nepošten ali i na legitiman način, i to je zaista tako. Tokom relevantnog vremenskog perioda bio je osuđen za krivična dela prevare u vezi sa preprodajom sa automobilima i za to osuđen na poprilično dugu kaznu zatvora. Spisi koji se nalaze ispred mene ukazuju da je on ostvarivao profit i na zakonit način, prometom automobila.

Međutim, činjenica da je on možda imao i druge izvore gotovog novca, kako legitimne tako i nelegitimne, po mom mišljenju ne ukida pretpostavku u ovakvom slučaju, u kome ne postoji evidencija svih pomenutih aktivnosti, niti ju je moguće pribaviti, bilo potpuno ili delimično. Ja sam video ono što mora da je predstavljalo samo delić njegovih poslova i uverio sam se da bi iznos od 11.400 funti sterlinga trebalo tretirati kao stečenu imovinsku korist.”

17. Sudija je procenio da je podnosilac predstavke stekao imovinsku korist od trgovine drogom u iznosu od 91.400 funti sterlinga.

Zatim je na sledeći način obračunao vrednost stvarne imovine koja se nalazila u posedu podnosioca predstavke:

„Iz razloga koje sam prethodno naveo, uverio sam se da je [podnosilac predstavke] stvarni vlasnik [kuće]. U odsustvu trenutne procene vrednosti, ali uzimajući pouzdano potvrđene informacije o nedavnom skromnom oporavku tržišta nekretnina posle dugog perioda stagnacije, uveren sam da iznos od 50.000 funti

sterlinga, za koje je izjavio u svom svedočenju da su predstavljali vrednost kuće 1992. godine, to jest tokom tog dugog perioda stagnacije cena nekretnina, predstavlja pravičnu procenu verovatne neto imovinske koristi od prodaje te nepokretnosti, bilo sada ili u relativno bliskoj budućnosti.

Takođe, iz razloga koje sam gore naveo, uverio sam se da optuženi još uvek poseduje jednu trećinu udela u vlasništvu sa svojim roditeljima [u vođenju prodavnice za prodaju novina i ostale sitne robe]. On i njegov otac su rekli da je 1993. godine taj njihov biznis vredeo 150.000 funti sterlinga. To je trebalo da bude navodna osnova za 50.000 funti sterlinga koje je on trebalo da dobije za to. Nema dokaza koji bi ukazivali da taj biznis sada vredi manje, pa stoga zaključujem da njegov stvarni deo učešća u tom biznisu iznosi 50.000 funti sterlinga. Budući da sam se uverio u pogledu postojanja raspoložive imovine u vrednosti od 100.000 funti sterlinga, taj iznos premašuje 91.400 funti sterlinga i shodno članu 5 zaključujem da je to iznos koji bi trebalo da bude plaćen.”

Imajući u vidu teškoće prilikom realizovanja udela podnosioca predstavke u porodičnom biznisu, sudija mu je odredio rok od tri godine u toku koga mora da plati iznos iz naloga za trajno oduzimanje, a u slučaju neplaćanja, odredio mu je kaznu od dve godine zatvora.

18. Podnosiocu predstavke je 28. januara 1997. godine odbijen zahtev da podnese žalbu na presudu i na kaznu (uključujući i izricanje naloga za konfiskaciju). Njegov ponovni zahtev za podnošenje žalbe na presudu i kaznu je odbijen 22. januara 1998. godine, nakon sveobuhvatne rasprave koja je održana pred Apelacionim sudom.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

A. Zakon o nezakonitoj trgovini opojnim drogama iz 1994. godine

19. Član 2 Zakona iz 1994. godine predviđa da bi prvostepeni sud trebalo da donese rešenje za trajno oduzimanje u odnosu na optuženog koji se pojavljuje na izricanju kazne u vezi s jednim ili više krivičnih dela koja se odnose na promet narkotika, a za koga je sud zaključio da je primio neki iznos novca ili neku drugu vrstu nadoknade u vezi s trgovinom opojnim drogama.

20. Shodno članu 5 Zakona iz 1994. godine, iznos u rešenju o trajnom oduzimanju bi trebalo da odgovara iznosu imovinske koristi stečene trgovinom opojnom drogom za koju je sud procenio da ju je optuženi stekao, osim ako se sud ne uveri da je u vreme donošenja rešenja o trajnom oduzimanju samo manji iznos imovinske koristi mogao biti ostvaren.

21. Prilikom utvrđivanja da li je i u kojoj meri optuženi stekao korist od trgovine opojnim drogama, članom 4(2) i (3) Zakona iz 1994. godine, zahteva se od suda da pretpostavi da sva imovina za koju se ispostavi da ju je optuženi posedovao u periodu nakon donošenja osuđujuće presude ili tokom perioda od šest godina pre dana pokretanja krivičnog postupka, predstavlja isplatu ili neku drugu vrstu nadoknade u vezi s trgovinom opojnim drogama i da su svi troškovi koje je on imao tokom tog istog perioda plaćani iz imovinske koristi stečene prometom narkotika. Ovu zakonsku pretpostavku optuženi može pobiti u pogledu bilo koje imovine ili troška, ako se pokaže da je ona netačna ili ako postoji

ozbiljna opasnost da nepravda bude počinjena, ako bi se ta pretpostavka primenila (član 4(4)).

22. Neophodni standard dokazivanja koji se primenjuje u čitavom Zakonu iz 1994. godine jeste onaj koji se primenjuje u građansko-pravnom postupku, tj. onaj zasnovan na većoj verovatnoći (član 2(8)).

23. Odredbe koje su u širem smislu slične gore pomenutim, prethodno su bile sastavni deo Zakona o krivičnim delima u vezi s trgovinom opojnim drogama iz 1986. godine (u daljem tekstu: „Zakon iz 1986. godine”, razmatrane od strane Suda u predmetu *Welch v. the United Kingdom*, presuda od 9. februara 1995. godine, Series A br. 307-A).

B. Novija britanska sudska praksa u vezi s primenom Konvencije na naloge za trajno oduzimanje imovinske koristi proistekle iz trgovine opojnim drogama

1. Predmet *McIntosh v. Her Majesty's Advocate* – presuda Apelacionog suda Škotske

24. Apelacioni sud Škotske je u svojoj presudi od 13. oktobra 2000. godine, sa dva glasa za i jednim glasom protiv, zaključio da je postupak za trajno oduzimanje imovine, koji je sličan onom koji je primenjen u ovom slučaju, nespojiv sa stavom 2 člana 6 Konvencije. Lord Proser sa kojim se Lord Alenbridž složio, primetio je između ostalog sledeće:

„ ... Zatraživši od suda da donese rešenje o trajnom oduzimanju imovine, tužilac od suda traži da izvrši procenu vrednosti imovinske koristi koju je podnosilac zahteva stekao trgovinom opojnim drogama. On, znači, traži od suda da dođe u fazu da kaže da je on trgovao opojnom drogom. Ako je to kriminalno delo, čini mi se da je to skoro analogno stvarnoj optužbi za stvarno krivično delo, u škotskom tumačenju smisla te odredbe. Naravno, nema ni optužbe niti optužnog predloga, a ni presude. A tužilaštvo je ukazalo na još jednu razliku, a to je da bi škotska optužba ili optužni predlog morala da bude tačno određena, zahtevala bi pružanje dokaza, dok je međutim ova tvrdnja neodređena i nije zasnovana na dokazima. Ali i samo sugerisanje da postoji manja potreba za pretpostavkom nevinosti u ovoj drugoj situaciji, meni se čini donekle kafkijanskom i kao da porok predstavlja kao vrlinu. U nedostatku objašnjenja šta je optuženi navodno počinio ili obrazloženja razloga zbog kojih se prema njemu postupa kao da je on to i počinio, potreba optuženog za pretpostavkom nevinosti je po mom mišljenju utoliko veća... Ja ne vidim razloge na osnovu kojih bi se moglo reći da [takve] pretpostavke... ne bi bile u suprotnosti sa pretpostavkom nevinosti, ostavljajući optuženom da pokaže da su te pretpostavke netačne. ...”

2. Predmet *R. v. Benjafiled and Others* – presuda Apelacionog suda Engleske

25. Apelacioni sud je 21. decembra 2000. godine jednoglasno zaključio da donošenje rešenja o trajnom oduzimanju imovine ne predstavlja povredu člana 6 Konvencije. Prilikom izricanja presude sudija Vrhovnog suda je razmotrio proces trajnog oduzimanja, na osnovu toga da se član 6 u celini, uključujući i stav 2 člana

6 primenjuje. Zaključio je da se, uzevši postupak u celini, primenjenim obrascem trajnog oduzimanja postiže prava ravnoteža između pravde za optuženog i javnog interesa za kontrolu imovinske koristi stečene trgovinom opojnih droga.

3. Predmet *Her Majesty's Advocate v. McIntosh* – presuda Krunskog saveta¹

26. Tužilaštvo se žalilo na odluku Apelacionog suda (vidi stav 24 gore u tekstu) i 5. februara 2001. godine Sudski odbor Krunskog saveta je jednoglasno zaključio da se stav 2 člana 6 ne može primeniti, budući da tokom postupka za trajno oduzimanje imovine optuženi nije bio „optužen za krivično delo” već je umesto toga bio suočen sa postupkom izricanja kazne za krivična dela za koja je osuđen. Štaviše, Krunski savet je zaključio da i kada bi se moglo reći da se stav 2 člana 6 može primeniti, pretpostavka koja je korišćena prilikom donošenja rešenja o trajnom oduzimanju imovine nije bila neopravdana ili opresivna.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 KONVENCIJE

27. Podnosilac predstavke je tvrdio da je zakonom predviđenom pretpostavkom koju je primenio prvostepeni sud prilikom obračunavanja iznosa koji je određen rešenjem o trajno oduzimanju, povređeno njegovo pravo na pretpostavku nevinosti, shodno stavu 2 člana 6 Konvencije. Relevantni delovi člana 6 predviđaju:

„1. Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, ustanovljenim na osnovu zakona. (...)

2. Svako ko je optužen za krivično delo smatraće se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona.

3. Svako ko je optužen za krivično delo ima sledeća minimalna prava:

(a) da u najkraćem mogućem roku, detaljno i na jeziku koji razume, bude obavешten o prirodi i razlozima za optužbe protiv njega;

...”

A. Primenjivost stava 2 člana 6

¹ *Privy council* – telo koje pruža svoja savetodavna mišljenja Britanskoj kruni, sačinjeno je od najviših predstavnika političke parlamentarne vlasti, aktuelnih i bivših članova Gornjeg (House of Lords) i Donjeg (House of Commons) doma, prim. prev.

28. Država je tvrdila da nalog za konfiskaciju treba posmatrati kao kaznu za krivično delo u vezi s trgovinom opojnim drogama za koje je podnosiocu predstavke suđeno i za koje je proglašen krivim; postupak za trajno oduzimanje imovine ne znači da je on optužen za neko dodatno krivično delo te se, stoga, stav 2 člana 6 ne može primeniti.

29. Podnosilac predstavke je tvrdio da postupak koji vodi donošenju rešenja o trajnom oduzimanju umesto da predstavlja naprosto deo postupka izricanja kazne za krivično delo za koje je osuđen, jeste jedan diskretan sudski proces koji podrazumeva da je on „optužen za krivično delo”, u smislu stava 2 člana 6 Konvencije. On se pozvao na analizu Lorda Prosera u presudi Apelacionog suda Škotske u predmetu *McIntosh* (vidi stav 24 gore u tekstu).

30. Nije sporno da je, tokom krivičnog gonjenja koje je okončano izricanjem osuđujuće presude 27. juna 1996. godine za umešanost u nezakonito unošenje kanabisove smole, što je u suprotnosti sa članom 170(2) Zakona o upravljanju naplatom carina i akciza iz 1979. godine, podnosilac predstavke „optužen za krivično delo”, pa je stoga imao pravo na zaštitu koja mu je omogućena shodno stavu 2 člana 6. Pitanja na koja bi Sud u vezi s primenjivošću ovog člana na postupak za trajno oduzimanje imovine trebalo da odgovori jesu pre svega da li zahtev tužioca za trajno oduzimanje imovine nakon izricanja presude podnosiocu predstavke predstavlja podizanje nove „optužbe”, u smislu stava 2 člana 6, a zatim, čak i kada bi odgovor na ovo pitanje bio odričan, da li bi stav 2 člana 6 ipak trebalo primeniti zarad zaštite podnosioca predstavke od pretpostavki koje su iznete tokom postupka za konfiskaciju.

31. Da bi se utvrdilo da li je tokom postupka za trajno oduzimanje podnosilac predstavke bio „optužen za krivično delo” u smislu stava 2 člana 6, Sud mora uzeti tri kriterijuma u obzir, naime: klasifikaciju postupka shodno nacionalnom zakonodavstvu, njegovu pravu prirodu, kao i vrstu i težinu sankcije koja je mogla biti izrečena podnosiocu predstavke (vidi presudu u predmetu *A.P., M.P. and T.P. v. Switzerland*, od 29. avgusta 1997. godine, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-V, str. 1488, stav 39, i, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Welch*, koji je naveden gore u tekstu, str. 13, stavovi 27-28).

32. Kada je reč o prvom od gore navedenih kriterijuma – klasifikacija postupka shodno domaćem zakonodavstvu – iako su nedavne sudske odluke u Ujedinjenom Kraljevstvu podeljene u pogledu toga da li zahtev tužilaštva za donošenje rešenja o trajnom oduzimanju imovine predstavlja podizanje „krivične optužbe” u autonomnom smislu stava 2 člana 6 (vidi stavove 24–26 gore u tekstu), jasno je da takva primena ne podrazumeva bilo kakve nove optužbe ili krivična dela u smislu krivičnog prava. Kao što je sudija Vrhovnog suda primetio u predmetu *Benjafield and Others* (vidi stav 25 gore u tekstu), „[u] engleskom domaćem pravu postupak za trajno oduzimanje imovine predstavlja deo procesa izricanja kazne koji sledi posle izricanja osuđujuće presude optuženom za krivična dela za koja je optužen.”

33. U pogledu drugog i trećeg relevantnog kriterijuma – priroda postupka kao i vrsta i težina sankcije koja je u pitanju – tačno je da pretpostavka koja je

predviđena Zakonom iz 1994. godine, a to je da sva imovina koju podnosilac predstavke poseduje tokom prethodnog perioda od šest godina predstavlja imovinsku korist od trgovine opojnim drogama, zahteva od domaćeg suda da pretpostavi da je on bio umešan u druge nezakonite aktivnosti u vezi s trgovinom drogom pre izvršenja krivičnog dela za koje je osuđen. Suprotno uobičajenoj obavezi koju tužilaštvo ima, da dokaže istinitost elemenata iznetih u tvrdnjama protiv optuženog, teret dokazivanja je na optuženom da dokaže, na osnovu veće verovatnoće, da je datu imovinu stekao na neki drugi način a ne trgovinom opojnim drogama. Posle ispitivanja činjenica koje sprovodi sudija, doneto je rešenje o trajnom oduzimanju pozamašnog iznosa od 91.400 funti sterlinga. Ako podnosilac predstavke ne plati dati iznos, on mora da odsluži dodatnu kaznu zatvora od dve godine, posle odsluženja zatvorske kazne od devet godina, koja mu je već izrečena povodom krivičnih dela izvršenog u novembra 1995. godine.

34. Međutim, svrha ovog postupka nije da podnosiocu predstavke bude izrečena osuđujuća ili oslobađajuća presuda za neko drugo krivično delo u vezi s trgovinom opojnim drogama. Iako je prvostepeni sud pretpostavio da je on stekao korist od trgovine opojnom drogom u prošlosti, to se, na primer, ne vidi u njegovoj kaznenoj evidenciji kojoj je pridodata samo osuda koja mu je izrečena za krivično delo počinjeno u novembru 1995. godine. Pod ovim okolnostima, ne može se reći da je podnosilac predstavke „optužen za neko krivično delo”. Umesto toga, svrha postupka shodno Zakonu iz 1994. godine jeste da se omogući domaćem sudu da izvrši pravu procenu iznosa na koji bi rešenje o trajnom oduzimanju trebalo da glasi. Sud smatra da je ovaj postupak analogan postupku tokom koga sud utvrđuje visinu novčane kazne ili dužinu zatvorske kazne koju bi trebalo izreći stvarno osuđenom licu. Ovo je zapravo bio zaključak do koga je došao u predmetu *Welch* (presuda se pominje gore u tekstu) u kome je Sud, razmotrivši stvarne okolnosti slučaja, odlučio da rešenje o trajnom oduzimanju predstavlja „kaznu” u smislu člana 7.

35. Sud je takođe razmatrao da li bi, uprkos svom gore pomenutom zaključku koji se odnosi na to da donošenje rešenja o trajnom oduzimanju ne predstavlja podizanje novih „optužbi” u smislu stava 2 člana 6, ove odredbe ipak trebalo donekle primeniti, kako bi se podnosilac predstavke zaštitio od pretpostavki koje su iznete tokom postupka za trajno oduzimanje.

Međutim, iako je jasno da stav 2 člana 6 u celosti uređuje krivični postupak, a ne samo ispitivanje osnovanosti optužbi (vidi, na primer presudu u predmetu *Minelli v. Switzerland* od 25. marta 1983. godine, Series A br. 62, strane 15-16, stav 30; presudu u predmetu *Sekanina v. Austria* od 25. avgusta 1993. godine, Series A br. 266-A; i presudu u predmetu *Allenet de Ribemont v. France* od 10. februara 1995. godine, Series A br. 308), pravo na pretpostavku nevinosti shodno stavu 2 člana 6 proističe samo u vezi sa određenim krivičnim delom za koje je „optužen”. Pošto optuženi bude valjano (zakonito) proglašen krivim za to krivično delo, stav 2 člana 6 ne može se primenjivati u vezi sa navodima iznetim u vezi s karakterom i ponašanjem optuženog kao sastavnim delom procesa izricanja kazne, osim ako priroda i težina tih optužbi nisu takve da predstavljaju podizanje nove „optužbe” u autonomnom smislu Konvencije, kao što je pomenuto u stavu 32 gore u tekstu (vidi presudu u predmetu *Engel and Others v. the Netherlands* od 8. juna 1976. godine, Series A br. 22, strane 37-38, stav 90).

36. Shodno tome, Sud na kraju zaključuje da stav 2 člana 6 Konvencije nije bio primenjiv na postupak za trajno oduzimanje koji je pokrenut protiv podnosioca predstavke.

B. Primenjivost stava 1 člana 6

37. Iako se podnosilac predstavke nije pozivao na pravo na pravično suđenje, shodno stavu 1 člana 6, u svojoj prvobitnoj predstavi, njegov advokat je na raspravi pred Sudom izneo tvrdnju da je ova odredba takođe primenjiva i da je došlo do njene povrede. Država nije poricala da je stav 1 člana 6 primenjiv, iako je negirala da je došlo do njegovog kršenja.

38. Bilo kako bilo, Sud ponavlja da on odlučuje o pravnoj karakterizaciji činjenica slučaja i da ga ne obavezuje pristup koji je usvojio podnosilac predstavke ili Država (vidi, na primer, presudu u predmetu *Guerra and Others v. Italy* od 19. februara 1998. godine, *Reports* 1998-I, str. 223, stav 44). Sud smatra da bi, imajući u vidu prirodu datog postupka, bilo primereno da se ispitaju činjenice ovog predmeta sa tačke gledišta prava na pravično suđenje, u smislu stava 1 člana 6 Konvencije.

39. Stav 1 člana 6 se primenjuje na celokupan tok postupka prilikom „utvrđivanja ... bilo koje krivične optužbe”, uključujući i postupak kojim se utvrđuje kazna (vidi, kao noviji primer presudu u predmetu *Findlay v. the United Kingdom* od 25. februara 1997. godine, *Reports* 1997-I, str. 279, stav 69). Sud podseća na svoj gore pomenut zaključak da je donošenje rešenja o trajnom oduzimanju imovine analogno postupku izricanja kazne (vidi stav 32 gore u tekstu). Iz toga, dakle, proizilazi da se stav 1 člana 6 Konvencije može primeniti na dati postupak.

C. Poštovanje stava 1 člana 6

40. Sud smatra da, osim što se izričito pominje u stavu 2 člana 6, pravo nekog lica na pretpostavku nevinosti u krivičnom postupku predstavlja deo opšteg poimanja pravičnog suđenja, shodno stavu 1 člana 6, dok se od tužilaštva zahteva da snosi teret dokazivanja tvrdnji iznetih protiv njega ili nje (vidi, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Saunders v. the United Kingdom* od 17. decembra 1996. godine, *Reports* 1996-VI, str. 2064, stav 68). Ovo pravo, međutim, nije apsolutno, budući da činjenične ili pravne pretpostavke postoje i funkcionišu u svakom sistemu krivičnog prava, i u principu nisu zabranjene Konvencijom sve dok se Države pridržavaju određenih ograničenja, uzimajući u obzir značaj onoga što je u pitanju kao i očuvanje prava odbrane (vidi presudu u predmetu *Salabiaku v. France* od 7. oktobra 1988. godine, *Series A* br. 141-A, strane 15-16, stav 28).

41. Sud nije pozvan da razmotri *in abstracto* usklađenost odredaba Zakona iz 1994. godine sa Konvencijom, koje zahtevaju od suda koji izriče kaznu licu koje je osuđeno za krivično delo trgovine opojnim drogama da pretpostavi da sva imovina za koju se smatra da ju je optuženi posedovao, bilo kada posle izricanja osuđujuće presude ili tokom perioda od šest godina pre dana pokretanja krivičnog

postupka, predstavlja isplatu ili drugu vrstu nadoknade u vezi s trgovinom drogom, kao i da su svi troškovi koje je napravio tokom tog istog perioda plaćeni sredstvima koja predstavljaju imovinsku korist stečenu nezakonitom trgovinom opojnim drogama. Umesto toga, Sud mora da utvrdi da li način na koji je pretpostavka primenjena u slučaju podnosioca predstavke predstavlja kršenje osnovnih načela pravičnog suđenja koji su zagarantovani stavom 1 člana 6 (vidi predmet *Salabiaku*, koji je pomenut gore u tekstu, strane 17-18, stav 30, i predmet *Saunders* koji je pomenut gore u tekstu, strane 2064-65, stav 69).

42. Polazna tačka Suda u ovom razmatranju jeste da ponovi svoj napred iznet stav da zakonska pretpostavka nije primenjena da bi podnosioca predstavke lakše proglasili krivim za neko krivično delo, već da bi domaćem sudu bilo omogućeno da proceni tačan iznos na koji bi trebalo doneti rešenje za trajno oduzimanje (vidi stav 34 gore u tekstu). Stoga, iako je iznos iz rešenja o trajnom oduzimanju koji je obračunat putem primene zakonske pretpostavke pozamašan – 91.400 funti sterlinga – i iako je podnosilac predstavke bio izložen opasnosti da bi u slučaju neplaćanja datog iznosa morao da odsluži još dve godine zatvorske kazne – pitanje osude za dodatna krivična dela trgovine opojnom drogom nije se ni postavljalo.

43. Povrh toga, iako je primena pretpostavke bila obavezna da bi sud koji izriče presudu izvršio procenu da li je i u kojoj meri podnosilac predstavke stekao korist od imovinske dobiti stečene trgovinom opojnim drogama, postupak nije bio lišen zaštitnih mera. Dakle, procenu je izvršio sud u sudskom postupku, uključujući tu i javnu raspravu, argumenti tužilaštva bili su unapred dostavljeni podnosiocu predstavke, a bilo mu je i omogućeno da pruži dokaze u vidu pismenih ili usmenih dokaza. Sud je imao ovlašćenje da donese rešenje o trajnom oduzimanju koje bi glasilo i na manji iznos, da se uverio, na osnovu veće verovatnoće, da je samo manji iznos imovinske koristi mogao da bude ostvaren. Glavna zaštitna mera, međutim, bila je ta da je pretpostavka, shodno Zakonu iz 1994. godine, mogla da bude opovrgnuta da je podnosilac predstavke dokazao, takođe na osnovu veće verovatnoće, da je imovinu stekao na neki drugi način a ne trgovinom opojnim drogama. Povrh toga, sudija je imao diskreciono pravo da ne dozvoli primenu pretpostavke, ako je smatrao da bi njenom primenom bila stvorena ozbiljna opasnost od nepravičnog postupanja.

44. Sud primećuje da ne postoje direktni dokazi da je podnosilac predstavke bio umešan u trgovinu opojnom drogom pre događaja koji su doveli do donošenja osuđujuće presude protiv njega. Prilikom obračunavanja iznosa na koji glasi rešenje o trajnom oduzimanju imovine na osnovu stečene koristi od trgovine opojnom drogom, sudija je izjavio da se on poziva na zakonsku pretpostavku (vidi stav 13 gore u tekstu). U realnosti, međutim, te detaljno posmatrajući korake koje je preduzeo sudija i stigao do iznosa od 91.400 funti sterlinga, Sud primećuje da se u pogledu svake stavke koja je uzeta u obzir sudija uverio, na osnovu priznanja podnosioca predstavke ili na osnovu dokaza koje je pružilo tužilaštvo, da je podnosilac predstavke posedovao imovinu ili potrošio novac, i da je očigledan zaključak bio taj da je on taj novac stekao na nezakonit način. Shodno tome, sudija je ustanovio „stvarne indicije na osnovu građanskog standarda dokazivanja” – da prodaja kuće X-u nije bila stvarna već je poslužila kao paravan za transfer novca stečenog trgovinom opojnom drogom (vidi stav 14 gore u

tekstu). Kada je reč o dodatnih 28.000 funti sterlinga, za koje je podnosilac predstavke priznao da ih je primio u gotovini od X, sudija je rekao: „Uopšte nisam dobio neko razumno objašnjenje u vezi s učešćem [X] (...) i mislim da je nemoguće pronaći neko razumno objašnjenje (...) osim da (...) je to najobičnija isplata.” Slično tome, prilikom procene iznosa novca koji je podnosilac predstavke potrošio u vezi s automobilima, sudija je za osnovu uzeo najnižu procenu koju je podnosilac predstavke dao u pogledu toga koliko je novca potrošio (vidi stav 16 gore u tekstu). Budući da podnosilac predstavke nije mogao da pruži bilo kakvu evidenciju kojom bi objasnio poreklo tog novca, sudija je pretpostavio da on predstavlja stečenu korist od trgovine opojnom drogom. Na osnovu zaključaka sudije, nije moglo biti primedbi kojima bi se osporilo uključivanje te imovine u pregled imovinskih sredstava podnosioca predstavke u svrhu izricanja presude, čak i da zakonska pretpostavka nije primenjena.

45. Povrh toga, Sud primećuje da je svedočenje podnosioca predstavke o njegovim transakcijama bilo istinito, njemu ne bi bilo teško da opovrgne zakonom predviđenu pretpostavku; kao što je sudija naveo, očigledni koraci koji su mogli biti preduzeti da bi se dokazala legitimnost njegovih izvora novca i imovine bili bi „savršeno očigledni, obični i jednostavni” (vidi stav 13 gore u tekstu). Podnosilac predstavke nema pravo da se žali na nepravičnost usled činjenice što je sudija u obračun uključio i ona imovinska sredstva kupljena od imovinske koristi koja je stečena drugim nedokumentovanim oblicima nezakonitih aktivnosti, kao što je „preprodaja automobila”.

46. Konačno, prilikom obračuna vrednosti stvarnih imovinskih sredstava koja su podnosiocu predstavke dostupna, značajno je to što je sudija uzeo u obzir samo kuću i jednu trećinu udela koji podnosilac predstavke ima u porodičnom biznisu, što su određene stavke za koje je na osnovu dokaza utvrdio da još uvek pripadaju podnosiocu predstavke. Sudija je prihvatio dokaze podnosioca predstavke prilikom procene vrednosti imovinskih sredstava. Iako Sud smatra da pitanje koje se tiče pravičnosti postupka može da proistekne u onim okolnostima u kojima je iznos u rešenju o trajnom oduzimanju imovine zasnovan na vrednosti pretpostavljenih sakrivenih imovinskih sredstava, to se nije dogodilo u ovom predmetu i u pogledu ovog podnosioca predstavke.

47. Stoga, uopšteno gledajući, Sud zaključuje da je primena relevantnih odredbi Zakona o nezakonitoj trgovini opojnim drogama iz 1994. godine prema podnosiocu predstavke bila u razumnim granicama, imajući u vidu značaj onoga o čemu je reč, kao i da su prava odbrane u potpunosti bila poštovana.

Iz toga sledi da Sud ne smatra da je primena zakonske pretpostavke lišila podnosioca predstavke pravičnog suđenja tokom postupka trajnog oduzimanja imovine. U zaključku, nije došlo do povrede stava 1 člana 6 Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 1 PROTOKOLA BR. 1

48. Podnosilac predstavke je takođe tvrdio da je ovlašćenje koje je sud imao shodno Zakonu iz 1994. godine bilo neopravdano široko, što predstavlja kršenje člana 1 Protokola br. 1 koji predviđa:

„Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu s opštim interesima ili da bi obezbedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni.”

Podnosilac je tvrdio da su načela na koja se pozvao u pogledu napred navedenog člana, skoro u potpunosti ista kao i ona načela iz stava 2 člana 6, i da prava ravnoteža nije postignuta između politike zaštite javnog interesa i pojedinačnih prava.

49. Država je navela da je Zakon iz 1994. godine osmišljen za borbu protiv ozbiljnog problema trgovine opojnim drogama, kažnjavanjem osuđenih prestupnika, odvraćanjem od izvršenja drugih krivičnih dela i smanjivanjem dobiti koja bi bila dostupna za finansiranje budućih poduhvata u vezi s trgovinom opojnim drogama. Primena zakonom predviđene pretpostavke bila je srazmerna postavljenom cilju, imajući u vidu, između ostalog, teškoće prilikom ustanovljavanja veze između imovinskih sredstava i trgovine opojnim drogama.

50. Sud primećuje da „imovina” koja predstavlja predmet ove predstavke jeste novac, tačnije 91.400 funti sterlinga koje je prvostepeni sud podnosiocu predstavke naložio da plati, uz obavezu da u suprotnom odsluži zatvorsku kaznu od dve godine. Sud smatra da ova mera predstavlja mešanje u pravo podnosioca predstavke na neometano uživanje imovine, i da je stoga član 1 Protokola br. 1 primenjiv.

51. Kao što je već rečeno, nalog za konfiskaciju predstavlja „kaznu” u smislu Konvencije. Stoga on spada u delokrug drugog stava člana 1 Protokola br. 1, koji između ostalog dozvoljava Državama ugovornicama da kontrolišu upotrebu imovine kako bi obezbedili plaćanje novčanih kazni. Međutim, ova odredba se mora tumačiti u svetlu opšteg načela koji je dat u prvoj rečenici prvog stava i stoga mora postojati opravdani odnos srazmernosti između upotrebljenih sredstava i željenog cilja (vidi, među mnogim drugim primerima presudu u predmetu *Allan Jacobsson v. Sweden* (br. 1) od 25. oktobra 1989. godine, Series A br. 163, str. 17, stav 55).

52. Kada je reč o cilju kome se teži, primenom postupka za trajno oduzimanje imovine, kao što je Sud primetio u predmetu *Welch* (vidi presudu, strane 14-15, stav 36), ova ovlašćenja su data sudovima kao oružje u borbi protiv pošasti trgovine opojnim drogama. Shodno tome, izdavanje donošenja rešenja o trajnom oduzimanju imovine funkcioniše kao sredstvo odvraćanja za one koji razmišljaju o bavljenju trgovinom opojnim drogama, kao i način da se neko lice liši dobiti koju je steklo od trgovine opojnom drogom i da se vrednost imovinske

koristi ukloni, odnosno na taj način eliminiše mogućnost njenog daljeg korišćenja za buduću trgovinu opojnim drogama.

53. Sud je već primetio da iznos koji mora da se plati shodno rešenju o trajnom oduzimanju imovine jeste pozamašan, tačnije on iznosi 91.400 funti sterlinga. Međutim, on odgovara iznosu za koji je sudija prvostepenog suda procenio da predstavlja imovinsku korist koju je podnosilac predstavke stekao trgujući opojnom drogom tokom poslednjih šest godina i da je to iznos koji on može da ostvari iz imovinskih sredstava čiji je vlasnik. Sud se poziva na svoj gore pomenuti zaključak, da je postupak koji je sproveden prilikom donošenja rešenja o trajnom oduzimanju bio pravičan i da je poštovao prava odbrane.

54. Imajući sve ovo u vidu kao i značaj cilja kome se teži, Sud ne smatra da je mešanje u pravo na neometano uživanje imovine, koje je podnosilac predstavke pretrpeo bilo nesrazmerno.

Iz toga sledi da nije došlo do povrede člana 1 Protokola br. 1.

IZ OVIH RAZLOGA, SUD

1. *Utvrđuje*, s pet glasova za i dva glasa protiv da se stav 2 člana 6 ne može primeniti;
2. *Utvrđuje* jednoglasno da se stav 1 člana 6 može primeniti ali da nije došlo do njegove povrede;
3. *Utvrđuje* jednoglasno da nije došlo do povrede člana 1 Protokola br. 1.

Sačinjeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pisanom obliku 5. jula 2001. godine, u skladu sa stavovima 2 i 3 pravila 77 Poslovnika Suda.

Vinsent BERGER
Sekretar

Georg RES
Predsednik

U skladu sa stavom 2 člana 45 Konvencije i stavom 2 pravila 74 Poslovnika Suda, delimično izdvojeno mišljenje Ser Nikolasa Braca kome se pridružuje i gospođa Vajić, priključeno je ovoj presudi.

G. R.
V. B.

DELIMIČNO IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJE SERA BRACE
KOME SE PRIDRUŽUJE SUDIJA VAJIĆ

Iako se slažem sa većinom članova Suda i njihovim zaključkom da nije došlo do povrede Konvencije u ovom slučaju, ne mogu se u potpunosti složiti sa obrazloženjem većine u pogledu pritužbe, shodno članu 6. Naročito ne mogu da prihvatim mišljenje većine da stav 2 člana 6 ne može da se primeni na postupak trajnog oduzimanja imovine koji je pokrenut protiv podnosioca predstavke.

Mišljenje većine se zasniva na pretpostavci da, iako stav 2 člana 6 uređuje krivični postupak u celini a ne samo ispitivanje merituma optužbi, po proglašenju optuženog krivim za krivično delo za koje je optužen, stav 2 član 6 se ne može primenjivati u vezi sa optužbama koje su iznete u pogledu tvrdnji koje se tiču karaktera i ponašanja optuženog kao deo procesa izricanja kazne, osim ako priroda i težina tih optužbi nisu takve da predstavljaju podizanje nove „optužbe” u autonomnom smislu člana 6.

Po mom mišljenju, ovo bi značilo veoma suženo posmatranje uloge stava 2 člana 6 u kontekstu postupka koji se odnosi na krivičnu optužbu.

U svojoj presudi, u Krunskom savetu u predmetu *H.M. Advocate and Advocate General for Scotland v. McIntosh*, Lord Bingam od Kornhila je ispravno primetio da presuda Evropskog suda u predmetu *Engel and Others v. the Netherlands* (presuda od 8. juna 1976. godine, Series A br. 22) nije bila „ni od kakve pomoći” tuženome, ukazujući, kao što stoji u delu koji je citiran iz stava 90 te presude, da stav 2 člana 6 postaje irelevantan onog trenutka kada se neka osoba proglasi krivom na osnovu zakona i da, kao deo procesa izricanja kazne, sud može u obzir uzeti činjenice, uključujući i one koje ukazuju na izvršenje drugih krivičnih dela, bez opasnosti od povrede uslova predviđenih tim stavom.

Međutim, smatram da bi deo iz presude *Engel and Others* trebalo da se tumači uz izvestan oprez i to iz nekoliko razloga.

Jasno je iz pomenutog dela da činjenice koje su uzete u obzir prilikom određivanja kazne nisu sporne – „to su bile činjenice čiju istinitost [dvojica podnosilaca predstavke] nisu osporavala”. U tom smislu one se nisu bitno razlikovale od drugih „činjenica” koje sud koji izriče kaznu rutinski uzima u obzir prilikom odmeravanja kazne, kao na primer prethodne osude optuženog. U predmetu *Engel and Others*, neosporna „činjenica” o kojoj se radilo jeste da su dvojica podnosioca predstavke u prethodnim prilikama distribuirala dva napisana dela koja su „provizorno zabranjena shodno Dekretu o distribuciji pisanih dela”. Ovi prethodni primeri lošeg ponašanja podnosilaca predstavke uzeti su u obzir od strane suda koji je izrekao presudu prilikom odmeravanja kazne samo kao „indikacije” o opštem ponašanju [podnosilaca predstavke],” što znači, spremnost da krše pravila i uopšteno nepoštovanje vlasti. Otuda se sud i pozvao na te okolnosti, rekavši da one predstavljaju „faktore koji su povezani sa ličnošću pojedinca.”

Kao što podnosilac predstavke tačno tvrdi, situacija je u ovom slučaju prilično različita. Ključne „činjenice”, naime, da li imovina ili sredstva koja se

nalaze u posedu podnosioca predstavke predstavljaju imovinsku korist od trgovine opojnom drogom, direktno se dovode u pitanje. Te okolnosti jesu suština postupka za trajno oduzimanje imovine i one su činjenice koje sud koji izriče kaznu mora da utvrdi. Štaviše, za razliku od stava u predmetu *Engel and Others*, osnovne činjenice su utvrđene i uzete u obzir ne samo zarad vršenja procene ličnosti podnosioca predstavke prilikom određivanja dužine zatvora, već i da bi ga lišili značajne količine novca za koji sud utvrdi, uz pomoć primene zakonom predviđenih pretpostavki, da je stečen iz suštinski kriminalnih aktivnosti.

Presuda u predmetu *Engel and Others* je doneta u relativno početnoj fazi delovanja Suda i to je bio prvi slučaj u kome se Sud direktno bavio stavom 2 člana 6. Delokrug i polje primene stava 2 člana 6 su se u novijoj sudskoj praksi značajno razvili. Naročito u predmetu *Minelli v. Switzerland* (presuda od 25. marta 1983. godine, Series A br. 62) i u predmetu *Sekanina v. Austria* (presuda od 25. avgusta 1993. godine, Series A br. 266-A) zauzet je stav da se stav 2 član 6 može primeniti čak i pošto je osoba koja je optužena za neko krivično delo oslobođena tih optužbi, kao i u onim slučajevima kada se postupak protiv optuženog privodio kraju.

Ono što je možda još važnije, Sud je u predmetu *Engel and Others* razmatrao pritužbu koja se tiče povrede pretpostavke nevinosti isključivo u smislu stava 2 člana 6 i nije posmatrao taj stav u svetlu opšte obaveze o pravičnom suđenju iz stava 1. Od vremena kada je Sud doneo presudu u tom predmetu dogodile su se dve važne stvari.

Pre svega, sada je već čvrsto uvreženo mišljenje da su opšti zahtevi člana 6 važeći za sve faze krivičnog postupka, sve do konačnog rešenja ma koje žalbe, uključujući i pitanja izricanja kazne. Sud je to ustanovio u predmetu *Eckle v. Germany* (presuda od 15. jula 1982. godine, Series A br. 51), u pogledu zahteva da bi postupak trebalo da bude okončan u razumnom roku. Ovo načelo je primenjeno u predmetu *Findlay v. the United Kingdom* (presuda od 25. februara 1997. godine, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-I) u kontekstu pritužbe na nezavisnost i nepristrasnost suda pred kojim se podnosilac predstavke izjasnio kao kriv i u kome se izricanje kazne postavljalo kao jedino pitanje. Nedavno je isto primenjeno u predmetu *T. v. the United Kingdom* ([GC], br. 24724/94, 16. decembra 1999. godine) i u predmetu *V. v. the United Kingdom* ([GC], br. 24888/94, ECHR 1999-IX), u kojima se utvrđivanje nadoknade smatralo delom odlučivanja po krivičnoj optužbi, koje je shodno tome moralo da bude obavljeno od strane sudskog tela koje zadovoljava zahteve u vezi s nezavisnošću i nepristrasnošću.

Druga promena jeste spremnost Suda da posmatra uslove utvrđene drugim stavovima člana 6 samo kao specifične aspekte uslova u vezi s načelom pravičnosti iz stava 1. Ovo se naročito odnosi na odredbe stava 3, gde je Sud bez izuzetka razmatrao pritužbe u vezi s povredom uslova predviđenih pojedinačnim tačkama zajedno sa opštim zahtevom u pogledu pravičnosti iz stava 1. Tačno je da je teško naći sudsku praksu u kojoj je veza između stava 1 i stava 2 tako jasno izražena. Ali takva veza jasno postoji, budući da je pretpostavka nevinosti osnovni element pravičnog suđenja. Štaviše, postoje jasne indikacije u tom smislu u sudskoj praksi ovog Suda. U predmetu *Lutz v. Germany* (presuda od 25. avgusta

1987. godine, Series A br. 123, str. 22, stav 52) Sud je primetio da je „dosledno smatrao da stav 1 otelotvorava osnovno pravilo, a da stavovi 2 i 3 predstavljaju njegovu specifičnu primenu”. U predmetu *John Murray v. the United Kingdom* (presuda od 8. februara 1996. godine, *Reports* 1996-I) izvođenje negativnih zaključaka iz ćutanja optuženog Sud je posmatrao i u smislu stava 1 i stava 2, kao pravo na ćutanje, pravo da osoba samu sebe ne inkriminiše, te da bi tužilaštvo trebalo da snosi teret dokazivanja, kao aspekte pravičnog suđenja iz stava 1, kao i specifične zahteve pretpostavke nevinosti iz stava 2. Nešto što je sličnije ovom jesu predmeti *Salabiaku v. France* (presuda od 7. oktobra 1988. godine, Series A br. 141-A) i *Pham Hoang v. France* (presuda od 25. septembra 1992. godine, Series A br. 243): Sud je razmotrio pritužbe podnosioca predstavke u vezi s primenom pretpostavki protiv njih iz ugla oba stava, primećujući da je u prvom slučaju svoje razmatranje započeo od stava 2 zato što „pretpostavka nevinosti, koja predstavlja jedan aspekt prava na pravično suđenje koje je garantovano stavom 1 člana 6... jeste osnovno pitanje u ovom slučaju” (stav 25; vidi takođe i stav 31).

Tačno je da se u predmetima *Salabiaku* i *Pham Hoang*, za razliku od ovog slučaja, Sud bavio primenom pretpostavki ne u fazi izricanja kazne već tokom glavnog pretresa i pre nego što je podnosilac predstavke bio osuđen. Međutim, kao što je Apelacioni sud istakao u predmetu *R. v. Benjafield and Others*, Evropski sud je u predmetu *Minelli* istakao da stav 2 člana 6, kao i stav 1 člana 6, „uređuje krivični postupak u celosti, bez obzira na ishod krivičnog gonjenja i ne odnosi se samo na ispitivanje merituma krivične optužbe”. Tačnije, vidim tesnu vezu između predmeta u kojima se pretpostavke primenjuju u fazi suđenja u svrhu utvrđivanja krivice optuženog za krivična dela za koja se tereti i slučaja, kao što je ovaj, u kojima se pretpostavke primenjuju nakon izricanja presude i čine sastavni deo procesa izricanja kazne da bi se utvrdilo koja bi imovinska sredstva optuženog trebalo smatrati imovinskom koristi koja je stečena trgovinom drogom, pa samim tim mogla biti trajno oduzeta. Po mom mišljenju, Apelacioni sud je u predmetu *Benjafield and Others* bio u pravu kada je zaključio da postupak za trajno oduzimanje treba posmatrati na osnovu obaveze da zadovolji zahteve iz stava 1 i iz stava 2 člana 6 uzetih zajedno, i zato što je smatrao da uslov koji se odnosi na „pravičnost”, u ovom kontekstu, u velikoj meri obuhvata zahteve koje je Sud postavio u predmetima *Salabiaku* i *Pham Hoang*.

U pogledu pitanja da li zakonske pretpostavke, onako kako su primenjene u slučaju podnosioca predstavke, prevazilaze opravdane granice unutar kojih bi trebalo da se kreću i da li su poštovana prava odbrane, u potpunosti se slažem sa odlukom i obrazloženjem većine u Sudu.